

Optreden Pechtold verdient navolging

Commotie in politiek-Den Haag. Eén van de bewindslieden van het tweede kabinet-Balkenende laat dissidente geluiden horen en dissidente geluiden worden onder het bewind van de CDA-premier niet getolereerd. Volgens de ongeschreven regels van het politieke spel spreekt de regering met één mond en bewindslieden dienen zich in hun publieke uitlatingen dan ook te conformeren aan de lijn die in het kabinet is afgesproken.

De bewindsman waar alle commotie om draait is de kersverse D66-minister Alexander Pechtold. Pechtold was amper benoemd als minister van bestuurlijke vernieuwing, toen hij over het drugsbeleid in aanvaring kwam met collega-minister Donner. Drugsbeleid is het terrein van de Minister van Justitie, zo liet de CDA-minister weten, terwijl Pechtold als Minister voor Grote Stedenbeleid wel degelijk het recht heeft om hier iets over te vinden en bovendien precies vertolkte wat heel veel lokale bestuurders in Nederland al jaren roepen. Het volgende incident diende zich aan toen Pechtold zijn 'agenda voor bestuurlijke vernieuwing' presenteerde en premier Balkenende weinig subtiel liet weten dat de gekozen minister-president er wat hem betreft niet komt. Vervolgens hekelde Pechtold in een groot interview in *Trouw* de wijze waarop in Nederland wordt gesproken over islam en terrorisme. De impliciete kritiek op collega-minister Verdonk klonk er duidelijk in door. Vorige week nog viel heel politiek-Den Haag over Pechtold heen omdat hij had gezegd dat hij er wel voor voelt om de hypotheekrenteaftrek op termijn af te schaffen. En deze week zijn het Pechtold's uitspraken over het doemdenken van premier Balkenende die tot commotie leiden.

In CDA-kringen worden ze inmiddels doodziek van de 'ijdeluiterij' van Pechtold en ook collegaministers vinden dat Pechtold maar eens zijn mond moet leren houden. Tja, als je in Den Haag je nek uitsteekt, roep je al snel de woede van je tegenstanders over je af. Want, zo lijkt het, een minister mag geen eigen mening hebben en als hij er al één heeft, dan moet hij die voor zich houden. Het grondwettelijke recht op vrije meningsuiting geldt in Nederland niet voor ministers. Dat ondervindt niet alleen minister Pechtold, maar ook zijn collega van Buitenlandse Zaken Ben Bot, die niet mag zeggen dat hij in de kwestie-Irak, met de kennis van nu, destijds een andere beslissing genomen zou hebben.

Ik vind dat deze ongeschreven regel maar eens tot de geschiedenis moet gaan behoren. Het is de hoogste tijd dat er mensen opstaan die durven te breken met het conformisme dat het Haagse circuit al veel te lang kenmerkt. Ministers en Kamerleden die zich niet voegen naar de Haagse mores, maar zichzelf blijven en gevestigde structuren en belangen durven te doorbreken. Het is tijd voor een andere politieke cultuur, waarin politici in heldere bewoordingen uitleggen welke standpunten ze innemen, waarom ze dat doen en waarin die standpunten verschillen van die van andere politici. D66-minister Pechtold, die keer op keer wordt teruggefloten voor het uiten van zijn mening, onderscheidt zich in positieve zin van wat we van Den Haag gewend zijn.

Pechtold toont zich sinds zijn aantreden als een authentieke vernieuwingsgezinde politicus die een afwijkend geluid durft te laten horen. De jonge minister durft tegen heilige huisjes aan te schoppen (de Haagse mores) en taboes te doorbreken (hypotheekrenteaftrek). Hij laat zien dat hij risico's durft te nemen en grenzen durft op te zoeken en dat pleit voor hem. Pechtold toont met zijn optreden iets van het rebelse dat het oorspronkelijke D66 kenmerkte. Hij onderscheidt zich daarmee van het asgrijze imago dat sinds de aanvang van de deelname aan het kabinet-Balkenende II aan zijn partij kleeft. In tegenstelling tot D66-fractievoorzitter Boris Dittrich, die het in het zadel houden van deze regering tot hoogste doel lijkt te hebben verheven, weigert Pechtold zich neer te leggen bij de dictatuur van de twee grote coalitiepartners en kiest hij bewust voor de confrontatie.

Het is typerend voor de Haagse cultuur dat er zo verkrampd wordt gereageerd op een minister die zijn mening geeft en daarmee politiek debat probeert uit te lokken. Toen Pechtold zei dat hij de aftrek van de hypotheekrente op termijn wil afschaffen, liet premier Balkenende meteen weten dat er in het regeerakkoord is afgesproken dat er gedurende deze kabinetsperiode niet wordt getornd aan de hypotheekrenteaftrek en dat die afspraak ook voor minister Pechtold geldt. Strikt genomen heeft de premier daar volkomen gelijk in. Maar Pechtold heeft ook niet gezegd dat hij die afspraak wil openbreken. Hij heeft slechts aangegeven dat hij een discussie wil over de houdbaarheid van de hypotheekrenteaftrek op langere termijn. Dat is (zo onderschrijft zo'n beetje iedereen die er verstand van heeft) een legitiem punt van discussie, dat bij de Tweede Kamerverkiezingen in 2007 bovendien

zeker een rol zal spelen. Wat is er dan mis mee om ruim voor die verkiezingen eens in alle openheid over dit onderwerp met elkaar van gedachten te wisselen? Zónder dat dat iets afdoet aan de afspraken in het huidige regeerakkoord.

Pechtold lijkt zijn draai in Den Haag te hebben gevonden en is nu bewust op zoek naar de grenzen van wat hij als minister mag zeggen en vinden. Ik hoop dat hij daarmee doorgaat, want het is uitermate verfrissend om, na enkele jaren, weer eens een politicus te zien die zichzelf blijft en zegt wat hij vindt. Het is te hopen dat de D66'er in dit soort situaties zijn rug recht weet te houden. Makkelijk zal dat niet zijn, want de krachten die in Den Haag vrijkomen als je je probeert te onderscheiden, zijn sterk. Maar Nederland heeft juist behoefte aan politici die zich onderscheiden. Toen Pechtold in een radio-interview zijn plan voor de gekozen minister-president toelichtte en de huidige (niet-gekozen) premier liet weten daar helemaal niets voor te voelen, had hij de neiging om dat meningsverschil weg te wuiven om maar niet de schijn te wekken dat er een conflict dreigde. Maar meningsverschillen moet je in de politiek niet bagatelliseren, die moet je laten zien. Klip en klaar zeggen: ja, de premier en ik verschillen op dat punt van mening. Dan weten kiezers ook wat de verschillende standpunten zijn en dat helpt ze om straks bij de verkiezingen een keuze te kunnen maken. Dan zien ze ook dat het kabinet bestaat uit een coalitie van drie partijen die er weliswaar voor gekozen hebben om samen te werken, maar die op een aantal punten ook van mening verschillen. Democratie is niet het toedekken van meningsverschillen, maar het in alle openheid bediscussiëren ervan.

Pechtold moet oppassen dat zijn wens om zich te profileren zich niet tegen hem gaat keren. Zijn politieke tegenstanders zullen het niet nalaten om de ambitieuze D66-politicus te beschadigen als ze daar de kans toe krijgen. En als de media op zijn 'kwajongensstreken' uitgekeken raken en hem niet meer serieus nemen, heeft Pechtold eveneens een probleem. Maar vooralsnog verdient de manier van optreden van Pechtold steun. De D66'er verpersoonlijkt de vernieuwing die hij als bewindsman nastreeft en lijkt daarmee gekozen te hebben voor het adagium: verbeter de wereld, begin bij jezelf. Als het politiek-Den Haag ernst is met het herstellen van het vertrouwen, dan moeten ze iemand als Pechtold niet de mond snoeren, maar juist de ruimte geven.

Menno van der Land
Politicooloog